Varsinais-Suomen liitto
Egentliga Finlands förbund

Lausunto
22.10.2026
VSLDno-2026-429

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Varsinais-Suomen liiton lausunto hallituksen esityksestä saaristolaiksi

Varsinais-Suomen liitto pitää yli 45 vuotta vanhan lain päivittämistä tärkeänä. Laki on päivitettävä vastaamaan saariston muuttunutta toimintaympäristöä. Lain keskeisimpänä tavoitteena tulee olla saariston elinvoiman vahvistaminen ja saaristossa asumisen mahdollistaminen. Lisäksi sen on tunnistettava kausi- ja monipaikkainen asuminen, saariston kriittinen infrastruktuuri ja varautuminen sekä saaristoluonnon vaaliminen.

Varsinais-Suomen liitto pitää saaristolakia tärkeänä saariston kehityksen edellytyksenä. Suomen kahdeksasta nykyisestä saaristokunnasta kolme ja osakunnista viisi sijaitsee Varsinais-Suomessa. Asukkaita maakuntamme saaristossa on yhteensä noin 30 000 ja ilman kiinteää tieyhteyttä saaristossa asuu 3 600 asukasta.

Varsinais-Suomen saaristokunnissa, Kemiönsaarella, Kustavissa ja Paraisilla asuu noin kaksi kolmasosaa koko maamme saaristokuntien väestöstä. Kesäkaudella väkimäärä saariston kunnissa moninkertaistuu. Suomen suurimmassa saaristokunnassa Paraisilla on noin 9 400 vapaa-ajan asuntoa, Kemiönsaaressa ja Naantalissa kummassakin yli 4 800. Suomessa eniten vapaa-ajan asuntoja asukasta kohden on Kustavissa, jossa niitä on yli kolme per asukas eli noin 3 000 kappaletta. Kasvava asumisen monipaikkaisuus lisää merkittävästi lautta- tai yhteysalusten varassa olevien määrää ja tuo vaatimuksia palveluille ja pelastustehtäviin varautumiselle.

Lain tavoite edellytysten luomisesta saariston elinvoiman vahvistamiselle ja saaristossa asumiselle on erityisesti nykyinen geopoliittinen tilanne huomioiden ensiarvoisen tärkeää. Asuttu ja aktiivinen sekä elinvoimainen saaristo on perustavoitteena keskeinen kansallinen turvallisuustekijä ja aluekehityksen voimavara. Saaristopolitiikan toteutuksen ja seurannan vastuuttaminen kaikille ministeriöille on perusteltua, jotta saaristo huomioidaan läpileikkaavana teemana kaikilla hallinnon aloilla.

Saariston määrittely ja sen jakautuminen Suomen ympäristökeskuksen luokituksen mukaisesti ulkosaaristoon, välisaaristoon, sisäsaaristoon ja saaristomaisiin manneralueisiin on perusteltu. Saariston käsite kuvaa aiempaa paremmin ilman kiinteää tieyhteyttä olevia merialueiden ja sisämaan saaria sekä sellaisia saaria ja mantereen alueita, jotka ovat muutoin olosuhteiltaan saaristoon verrattavissa. Muutokset tuovat läpinäkyvyyttä rahoituksen kohdentumiseen ja vähentävät tulkinnanvaraisuutta.

Saaristokuntaa koskeva säännös on merkittävä, sillä se toimii pohjana kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien laskennassa. Osa valtionosuuksien laskennallisista kustannuksista määräytyy kunnan saaristoisuuden perusteella. Saaristokuntapykälää ei kuitenkaan ehdotuksella esitetä muutettavaksi ja uudistus jääkin tältä osin keskeneräiseksi. Saariston käsitteen muutos tulisi kerralla koskea sekä saaristokuntia että hyvinvointialueita. Kuntien rajaaminen muutoksen ulkopuolelle valtionosuusuudistuksen kaatumisen myötä ei tue uudistuksen tavoitteita, eikä kohtele alueita tasavertaisesti.

Hyvinvointialueiden tunnistaminen saaristolaissa on kannatettavaa. Saaristoisten hyvinvointialueiden toimintaedellytykset poikkeavat muista hyvinvointialueista saaristoisuuden takia. Ajalliset etäisyydet ovat pitkät ja saariston palvelut tuovat lisäkustannuksia sote- ja pelastuspalveluille. Varsinais-Suomen liitto korostaa, että saaristoisuuteen perustuvan rahoituksen tulee ennen muuta huomioida ne alueet, joissa saaristoisuus synnyttää merkittäviä haasteita sosiaali- ja terveydenhuollolle ja pelastuspalveluille ja kohdentua näiden palveluiden rahoitukseen. Varsinais-Suomi on tällaisista alueista maassa keskeisin. Varsinais-Suomen hyvinvointialue järjestää esimerkiksi vanhusten kotihoitopalveluita koko saariston alueella.

Nykyisellään neljälle hyvinvointialueelle, joissa sijaitsee saaristokuntia, on myönnetty saaristoisuuden perusteella rahoitusta yhteensä 30 miljoonaa euroa. Rahoituksesta noin 19 miljoonaa kohdentuu Varsinais-Suomelle. Varsinais-Suomen liitto pitää tärkeänä, ettei rahoitettavien hyvinvointialueiden määrää kasvateta, ilman kokonaisuuden lisärahoitusta. Rahoitettavien hyvinvointialuiden määrän lisääminen johtaa palveluiden leikkaamiseen nykyisin saaristokriteerin perusteella rahoitetuilla hyvinvointialueilla.

Suomen yhteysalusliikenteestä valtaosa sijoittuu Varsinais-Suomen saaristoon, jossa on 11 maamme 17 yhteysalusreitistä. Yhteysalusliikenteen järjestämisen ainoana periaatteena on tähän asti ollut saariston vakituinen asutus. Vakituiset asukkaat ovat edelleen tärkein palvelutarpeen lähtökohta, mutta myös kausiasukkaiden huomioiminen ja yhteys saariston elinkeinotoiminnalle on tärkeä lain uudistamisessa tunnistaa. Raskaan liikenteen kuljetusten järjestämisestä on erikseen säädetty, mikä on elinkeinon harjoittajien osalta täysin välttämätöntä. Laki jättää tulevaisuuteen mahdollisuuden asetuksella säätää liikenteen maksullisuudesta, mikä on hyvä saaristoliikenteen kehittymisen näkökulmasta. Liitto kuitenkin korostaa, että yhteysalusliikenne on pidettävä maksuttomana myös jatkossa saariston vakinaisille asukkaille.

Yhteysalusliikenteen päässä olevat saaret ja niiden asukkaat ovat erityisen haavoittuvaisessa asemassa tilanteissa, joissa yhteysalusliikenne ei toimi, sillä yhteysalusliikenne on usein ainoa kulkumuoto kyseisten saarten ja mantereen välillä. Yhteysalusliikenteen toiminta myös poikkeusoloissa on ensiarvoisen tärkeää ja palveluntuottajan velvoittaminen varautumiseen ja ennakointiin lakivelvoitteisesti on perusteltua. Tilaajan (Lounais-Suomen elinvoimakeskus) ja palvelun tuottajan (varustamo) välinen yhteistyö ja kommunikaatio on tässä keskeistä.

Saaristovaikutusten arviointi maaseutuvaikutusten arvioinnin tapaan on tärkeä. Erilaiset paikalliset ja alueelliset saaristo-ohjelmat lisäävät osaltaan toimenpiteiden vaikuttavuutta, kun paikallisen äänen kuuleminen on varmistettu.

Saariston elinkeinotoiminnan edistämiseksi ja saariston erityisolosuhteet huomioiden mahdollisten yritystukien, kuten EU:n maaseutuohjelman ja alueellisten yritystukien (aluetukikartta), tulee olla saaristossa muita alueita korkeammat saaristoisuudesta johtuvien kustannusvaikutusten kompensoimiseksi.

Lisäksi saariston elinvoimassa tulee huomioida kriittisen tietoliikenneverkon vahvistaminen. Saariston mobiiliverkko on nykyisellään haavoittuvainen. Tällä hetkellä digitaalinen verkko pysyy varajärjestelmän kautta toiminnassa ainoastaan kuusi tuntia. Tämän jälkeen ei edes viranomaisten käyttämä VIRVE-verkko ole toiminnassa. Ruotsissa digitaalinen verkko pysyy käynnissä sähkökatkonkin aikana varajärjestelmällä seitsemän vuorokautta. Esimerkiksi mobiiliverkon ja mastojen toiminta on pystyttävä turvaamaan varajärjestelmällä.

Pykälä saariston tilannekuvan ajantasaisesta seurannasta on perusteltu. Valtioneuvoston velvoite saattaa tilannekuva saaristoa koskien säännöllisesti eduskunnan tiedoksi lisää politiikkatoimien vaikuttavuutta saaristossa ja edistää saaristokysymysten ratkaisua ja pitää saariston säännöllisesti esillä päätösten teossa.

Saaristoasiain neuvottelukunta on valtioneuvoston asettama ja sen parlamentaarisuus on pykälässä asianmukaisesti mainittu. Parlamentaarinen saariston elinvoimaa edistävä toimielin on Euroopan tasolla poikkeuksellinen ja sen aseman varmentaminen lakiteitse on edelleen perusteltua.

Varsinais-Suomen liitto

maakuntajohtaja

Jyri Arponen

Varsinais-Suomen liitto
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi
02 2100 900
PL 273
20101 Turku
Y-tunnus: 0922305-9